دیوانی مەعدووم

(مەولەوی کورد)

مەهدی سەنەندەجی (هەوار)

هەولێر - ٢٠١٣

* ناوی کتێب: دیوانی مەعدووم (مەولەوی کورد)
*ناردن و وەژاردنی: مەهدی سەنەندەجی (هەوار)
* بەرگ و سەرپەرشتی هونەری: عوسمان پیرداود .
*پیتچنین و نەخشەسازی: مەحیەدین کەریمیان، سومەیە پەرویزی، سەیران (سەمەن) پەرویزی
* پێداچوونەوە بە نەخشەسازیدا: ڕزگار موحسین
* بلاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، ژمارە (٢٢٧).
* چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر.
* تیراژ: ٥٠٠ دانە.
* لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(٧٦٠)ی ساڵی ٢٠١٣ی پێدراوە.

دەسپێک

سیوای تۆ ئازیز جەی زەمانــەدا
کێن گوزەر کــەرۆ وەی وێرانــەدا

لـە بازنـەی ئـەم ڕاس نەگەڕانـەدا و پـەنای ئـەم نەسانەوەیەدا و ئـەو هەڵـبەز و لـێ دابـەزە نەپسـاوەیە و ئـەم ناوەنـدە بـێ پابەنـدەدا، تـەزی دەربـاز نـەبوون و دەردی بـێ دەرەتانمـان کـام بـەرزایی لـە یـادانی نەبەزانـدووە و هێلانـەی خەیاڵانی نەهەژاندووە؟

ژیانـەوە و کوژیانـەوە لـەم تاریـک و ڕوونـە گـرژە و تێکـەوتن و لێکەوتنـەوە لـەم بێ سـەر و بنـە هلۆڵـە و هەسـتانەوە و وەستانەوە لـەم هەلۆرکـە گەڕۆڵـەیە و خولخـواردن و خـۆڵ خواردنـەوە ڤـێ مۆڵـگە قـووڵ و قووتەیـە، بیری کێی لە ڕێ نەبریە و ئاوەزی لێ نەبێزاوە؟

لـەی گۆشـەی خۆشـی پۆشـەی ئـەم هەراسـەرایەدا، ئەنجامـەکان کـە مایـەی ناکامییان لایـە و بـە بـای نـەبان کایـە بـەم بێ پایـە دەکـەن، لـە دوو تـای بـوون و نەبوونـدا بـۆ کۆنەشـۆنیان ون نـەکرد، یـان لـە تـەک یـەکتردا نـەگووران؟ هۆنینـەوەی ئـەم دووتایـە هاومەودایـە و وێـک هێنـانی سـەرەتایان، لـە تـەونی ئاڵـۆزی بـیردا چۆنـاوچۆنی پینـە دەکـرێن؟ ئـەو مـرازە بـێ پـارێزە پـەڕەوازەش، لـە تـەرازووی ئـامراز ڕزاوی ئـەو هـزرە لـە خـۆ بزرەیـە، چـۆن بـۆی دەبـێ جووڵە نەکا و جۆلانە کا؟

هـۆ کۆڵـەواری کۆنـەلان! ئـەی خێـز بەسـتەی نێـو کـزان! لـەم تەنگەلانـەی نیشتمان، هەتا کەی کوناوکون خزان؟

تا کەی وەک پردێک لە نێوان دوودا
هەر دوور بدووری لە بوونی چووندا

ئـاخۆ هـەزارە لـەم ڕازانـە و وەی پـاداوەی هەزارچاڵـە و ئـەم هـەموو خـووی لەدووچوونــە، بازرەبوونمـان لـەو زرەبوونەیـە زەق ناکـا کـە نەبوونـەوەی لـێ یەق کا؟ جا بـاری بـوونی ئـەم بوونـە و خاڵـی چـوونی ئـەو سـەرچوونە، چـی لـە دوویـە؟ مـەر کاروانـەی ڕەسـین تـا ڕزیـن، لـە پاوانـەی سـێ پالانـەی مـەیین و

گەیین و گەنیندا لەو زەمانە زەمین گیرە، نموونەی کارنامەی بوون نین کە بوونەبار و چوونەسەر ئەم پێوانە پڕلەبانە، لەو دژکۆشگەی بەخۆگەشەی ئەو دیوی ئەم دیوەڕەشا کە کێش و سەنگی هەتایی و لێ داکێشانی شێنەیە، ئەم سواژەی لە پاژە پاژی کاژی ژین کردە پوازی خواز و وازان؟

نا؛ ئاوەزە لاوازەکەم! بڕوانە چۆن پێچەوانەی ئەو ڕەتە دڵ تێ ڕەتاوە و لێ هەترە بوونی هەتایە، ڕیشە و ئاژۆی ئەو گشت ئێشە ئاریشەیە و دزەی بارانی ئازار و شۆی هەزار وەزەنی نەزانراو لە لاشەی گرژ و ئاژینی فەیلەسووفی بەردین دەردمان، لە زیباری زێل و زەینی و لە چاوانەی پڕ ئێکسیری زاوەتەوە و چوون ڕۆبارێکی داگەڕاو تژی لە هێمی گەوهەرین نیشانی گەشانی هەمیشە و ڕوان لە زێدی ڕووتەنی لە ئامێزە، پێشی ناوە و تەیسانەوەی تیشکی کاوی هەڵگرساوی لە سیسانی سالاّمەدا و تەقینەوەی قوڵەی قووڵی ئەوینمەندی لە ئەزموونی هەزار تەرز و زوو گەیشتی بەرزان وەرزا و هورووژمی ڕێژاوی شۆری لە سۆسی نزمینان مەرزا، لێزماوی مزگێنی ڕاژاند:

هاژەی تاف ساف شەتاوگەی
سوب مەیۆ نە گۆش هۆش ئازادی

دا دانەوە و وا بنواڕە، بیری دەرگیر و ویستی دڵگیری ئەم پیرە فەرزانەیە و بیمی وەران و نەهەوان لە ساپیتەی ئارمانیدا و ولە و گلەی گەڕی گەردوون لە ڕوون نەبوونی چوونیدا و ساتمە وگلان بە سەریدا، چۆن ڕێی دەگرێ بە گژ خۆمەشینی هۆشدا بدا و هۆکارەی ئەو خۆکارەی نەکا تا هەوێنی گرسانی بیر، ئەوینی هۆنەری یەکتا و گەیین بە دووتای هەستی بێ و ئاواتی هەتاییشی هۆنرانەوە و وێک هاتنەوە لە هەوارگەی ئازادی بێ. بۆیە لە واری هاماری ئەم هەستیارە لێ ڕاماوە کە کەوشەنی ڕەشی خۆشی بە کەوشیوان دەرەوشێنێ و نیشانی ڕەوشەنی گەشی بە خۆخامۆشان دەنوێنێ، گەر هۆش بۆ خامۆشی شۆر، باری خۆی لێ بە سەر ناوین، یان لە تاپۆی خاپێنۆکی، تانوپۆی لێ داپۆشیوین، خۆری گەشێنەوەی شێوان بێ لێ بڕان و کەم گڕان، لە هەواری پێواری دڵ، ڕوو لە ئەنگووت و پشکووتە و لەبۆ نەکوژانەوەی کۆران، خۆ مژۆلی بڕژان ئەکا.

ئـەم فەیلسـووفە نـەبوون کۆڵـە و گۆزانـەوە دۆزە کـە گـەوزان و پەژمـەرانی نـاوانی ژیـن بـە نـەمانی دەناسـێنێ و مـانی لـێ هەڵـدەگرێتەوە، کەڵکەڵـەی کەڵـەک بەستووی دڵـگیرانی پـێ لا دەبـا و بـەم دەسـتوورەی سەرانسـەری ئـەو سـنوورە ڕوونـاک دەکـا و تـێ گواسـتنەوەی هـەموار دەکـا تـا تـۆی پـەنگاوی بوونـایی بـە پـەرژینی خـۆ دەرزانـدن لـە بـەرایی ئازادیـدا گولـۆک بکـا و لـک و گرێـی تەنگایـەکان لێـک بـەر بـدا و بـۆن و هۆنـەی هەڵـدانەوە لـە کـاد و وەرزی نەماندا شنان بکا و بەری ڕەنگامەیان مەیێ.

جـا، گـەر ئـەم بـیر هەڵـگۆزانە لـە دەروونی تیشـک نـەدیو و مێشـکی باوێشـک پێـو و خۆهەڵکێشی بیرهولـۆلان و دڵ کـۆران کـە لـە دالـەقاوی دوا و نـوا چـی دەچۆڕێ نەکەوتـە گـەڕ گـران مەبـە و خـۆ لـە داوی ئـەو ئەوینـە کـە ناوەی بوون و مەیینە باوێ.

لـە ڕاسـتیدا، شـیعری سەرانشـین و دەر لـە دەوری ئـەم دەلیلـە دەروون ڕوونـە و پـەیامی پـەیا و پـەنامی لـە پەیمانـەی ئـەم بەنـدە لـە مـەیل کەیلانـە، هـەر دەم، ئـەنگارەی خـەم و پـەژارە و حـەز و تـەزی دڵ ئـاواران و ئـاگری داگـری بـێ داخـان و شـنەی فێنکـی پـڕداخان و ڕێبـوارانی هـەواری دڵ و بـە ئاواتـەوە داتەکاوانـە و ئـەوە شـیعری مەعـدوومی نـەمر، ئـەو پارسـایە سـەرئازایە، ئـەو دڵ ئـاگرین و جـەرگ جخارینـە، ئـەو سـکڵ سـکالای دڵ گەشـێنە و سەرسـەراوەی تینـوو ژینـەن کـە بەرهـەمی تێگـەڕانی گیـانێکی پاڵـێوراو لـە سروشـتی سـەیری نیشـتمانن و لـە هـەورازی خـۆ نەویسـتن و خـۆش ویسـتن و بنـاری تاوانـەوە لـە تـاو و حاوانـەوە لـە هەسـت و خـەیاڵ و گەڕانـەوە بـە نـاو نـاوەوە هـاتوون و ڕەنگـی لیلـی وگـەردی گومـان ڕادەماڵـن و خواسـتە بالاکـانی مرۆڤـایەتی تـێ خۆیـا دەکـەن و تـا هەتایـە وەک ئاوێنـەی خـاوێنی فەرهـەنگ و ئەندێشـە، ئاهـەنگ و ڕەنگـی هەمیشـەی ئـەم گەلـە ڕیشـەدارە دەمێننەوە و هەستی تازە و خۆی ڕەسەنی خۆ ڕادەنێن.

***

گـەر گەڕێمـەوە سـەر گـەڕانی ڕۆژگـار و وەهـەنگاوتنی ئـەو ڕێگایـە، زۆر دەمێکـە بـە نیـازی کۆکردنـەوەی نوسـخەیلی کـۆگرەوە لـە مەولـەوی، شـاعیر و هـۆزانی مـەزنی کـورد بـووگم، کـەچی هـەرچی چـووە تـاپۆی ئـەو ئـارەزووەم لـێ دوور بۆتـەوە و پـەژیوانیم لـێ چێـژاوە؛ دیـارە ئەمـەش بـۆ خـۆی هەڵـگری هەنـدێک گرفـت و نەهامەتیـە کـە وەک زۆرێکـی لـەم جۆرەیـە، کـەم تـا کـورت هـەموومانی پـێ ئاشـناین و بـە داخـەوە لێـی ڕاهـاتووین. هەرچەنـد بـێ هـیچ شـکانەوە یـا شـەکانەوەیەک خـۆم و حاڵـم لـە ئاسـت ئـەو هـەموو هەسـتە هۆشـبەرەیە و ئـەو ڕەنجـە سـەنگینەیە کـە لـە شـیعرەکاندا گرسـاون، هـەروەها ئـەو هیواگەرمـە شـیوا بێژەیـە نـابینم و لـە ڕاسـتیدا لـەو ئاوێنەیـەدا گومەسـارم، بـەڵام بـە هـۆی زۆری زەمانـەوە و کـەمی دەربایسـت بـوونی ئـەوڕۆی مـرۆی کـوردەوە، ئـەم ئەرکـە گرانـەم وەخۆگرتـووە و بـەم چەشـنەیە خـۆم شـەرمەزاری جـەنابی مەولـەوی کـورد کـردووە. ڕوونـە، دەسـتکەوتنی کـۆی هەڵبەسـتەکانی مەولـەوی و دەسـتدانی دیـوانێکی ڕەسـەن و جـێ پەسـەن، ئـاواتی هـەمووی هـۆگرانی ویـن. ئـەم کـرد و کۆشـەی منـیش لـەو بارەوەدایـە کـە هیـوادارم هـەر چۆنێـک بـێ لـە ڕاسـتاندنی ئـەم زنجیرە بەرهەمـە، بـەر بـە هەڵـەی خەسـت و بـەرچاوی وەهـا گرتبـێ کـە خوێنـەرانی مەعـدووم دۆسـت و ئەهلی خەمم پـێ دڵگران بن.

وەزەرە لامـــان تـــا زاوە زامـــان
ســـەرووەزەن هـــەرس داراوە دامـــان

هەوار

❊❊❊

بـە پێـی ئـەو چەنـدین نوسـخە دەستنووسـانە کـە لـە دیـوانی مەولەویـدا ماونەتـەوە، شـیعرەکانی، زۆرتـر لـە هـەموو شـاعیرێکی دیکـەمان بارەوبـار بوونەتـەوە و گۆڕانیـان بـە سـەردا هـاتووە، تـا ڕادەیـەک کـە کـەمتر باڵـێک (بـەیتێک) لـە هەڵبەسـتێکدا هەڵـدەکەوێ کـە لـە هـەموو نوسـخەکاندا وەک

لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی
هەولێر - ٢٠١٣

چاپخانەی حاجی هاشم / هەولێر
0750 445 9848